

ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕАЛІЗАЦІЮ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЛЬВІВЩИНИ ДО 2015 РОКУ

Прийнята у 2007 році Стратегія розвитку Львівщини до 2015 року визначала пріоритетні напрями розвитку регіону з урахуванням його потенціалу, оцінки конкурентних переваг, обмежень, загроз і проблем. Основними завданнями Стратегії стали забезпечення на довготривалу перспективу сталого економічного розвитку, сприятливих умов для розвитку підприємництва, зростання інноваційного потенціалу та залучення інвестицій, розвиток ринкової інфраструктури, людського та соціального капіталу, удосконалення системи освіти, посилення наукового та зростання культурного потенціалу, поліпшення стану навколишнього середовища, розвиток туризму та рекреаційного потенціалу.

Проте, спад економіки, який почався у 2008-2009 роках, подальша стагнація та погіршення ситуації у 2014 році, згубно вплинули на економіку України загалом та економіку Львівської області зокрема. У зв'язку з цим не всі цілі, визначені Стратегією були досягнуті.

Узагальнена оцінка рівня реалізації Стратегії проводилась відповідно до переліку показників, затверджених рішенням сесії обласної ради від 13 березня 2007 року та доповнених розпорядженням голови облдержадміністрації від 17 травня 2012 року (табл. 1).

Таблиця 1

**Бенчмаркінгові показники оцінки реалізації Стратегії розвитку
Львівщини**

Показник	2015	
	Заплановано Стратегією	Фактично досягнуто
Валовий регіональний продукт (ВРП), млрд. грн., - у т.ч. на одну особу:	40-42 16,2-17	63,3* 24,9*
Капітальні інвестиції, млн. грн.	37300	7153,6***
Прямі іноземні інвестиції на кінець року, млн. дол.	2000	1248,1
Рівень безробіття населення у віці 15-70 років за методологією МОП, %	7,5	8,3***
Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн.	5000	3646,73
Кількість бідного населення, тис. осіб	642,6	569,5**
Рівень бідності, %	26	22,6**
Експорт, млн. дол. США	1700	1206,4
Імпорт, млн. дол. США	1900	1448,3
Всього навчаються у закладах освіти усіх типів, тис. осіб	505	419,4**

* - дані за 2013 рік

** - дані за 2014 рік

*** - дані за січень-вересень 2015 року

У 2013 році відносно 2012 року валовий регіональний продукт в області зменшився на 1,2%, проте відносно 2005 року, враховуючи тенденції попередніх років, зріс на 14,2%. За попередніми даними, у 2014 році відносно попереднього року відбулося зменшення обсягу ВРП на 1,4%, порівняно з 2005 роком – зростання на 12,6%.

Після активізації інвестиційної діяльності у 2010-2011 роках, за останні чотири роки спостерігалась тенденція до скорочення обсягів інвестування. Спад капітальних інвестицій у 2015 році переважно обумовлений зменшенням інвестування розвитку інфраструктури, торгівлі та соціальної сфери. За минулий рік в економіці області відбулося також зменшення сукупного обсягу іноземного капіталу на 126,8 млн. дол., або на 9,2%, що обумовлено валютними коливаннями.

Протягом січня-вересня 2015 року рівень безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) склав 8,3% і порівняно з відповідним періодом минулого року знизився на 0,1 в.п.

Середньомісячна заробітна плата одного працівника, зайнятого в економіці області, у 2015 році становила 3647 грн., що на 23,2% більше порівняно з 2014 роком. Заплановане зростання індексу реальної заробітної плати у 2015 році досягнути не вдасться через негативний вплив кризових явищ та інфляційних процесів у попередніх роках. З огляду на це, у 2014 році доходи 569,5 тис. осіб, або 22,6% мешканців Львівщини були нижчими від загальноукраїнської межі бідності. Порівняно з 2013 роком рівень бідності зменшився на 5,7 в.п.

Щодо зовнішньої торгівлі Львівщини, то обсяги експорту та імпорту у 2015 році скоротились порівняно з попереднім періодом. Так, експорт товарів і послуг знизився на 21,9% порівняно з 2014 роком, а імпорт – на 43,3%. В той же час зменшення зовнішньоторговельних обсягів обумовило скорочення негативного сальдо зовнішньої торгівлі у 2015 році майже втричі.

У 2014 році навчанням в усіх закладах освіти було охоплено 419,4 тис. осіб, а це на 19,4% менше, ніж у 2005 році та суттєво менше від прогнозованих показників. Незважаючи на зменшення загальної кількості учнів шкіл, профтехучилищ та студентів ВНЗ, сукупна частка тих, хто навчається, зростала за рахунок одночасного скорочення загальної кількості дітей та молоді у віці 6-22 роки і у 2014 році досягла 88,7% (нижче прогнозованого на 2015 рік на 4,3 в.п.).

З метою реалізації першої стратегічної цілі «Львівська область – регіон сталого економічного й підприємницького розвитку» було визначено ряд завдань, зокрема: створення сприятливих умов для розвитку вільної

конкуренції та модернізації сучасних економічних структур у регіоні, створення нових фірм і залучення зовнішнього капіталу та інвестицій, розвиток сучасної інфраструктури та розвиток людського і соціального потенціалу.

Львівщина за підсумками 2015 року посіла 7 місце в рейтингу соціально-економічного розвитку регіонів України. Серед переваг області - високий рівень розвитку інфраструктури, розвиток енергозбереження, забезпечення фінансової самодостатності.

Львівська область має відносно добре диверсифіковану економіку, зорієнтовану на сферу послуг. Динамічна структура валової доданої вартості області в розрізі видів економічної діяльності є незмінною впродовж останніх років. Визначальну роль у формуванні валової доданої вартості області незмінно відіграють такі сфери економічної діяльності як оптова та роздрібна торгівля (17 %), обробна промисловість (11%), сільське та лісове господарство (9%), транспорт і зв'язок (9%), освіта (9%), операції з нерухомим майном (9%).

У Львівській області добре розвинений такий вид діяльності як оптова торгівля, яка переважно зосереджена в місті Львові. Найбільшу частку в оптовій торгівлі становлять харчові продукти, тютюн та пальне. Розвиненою є також роздрібна торгівля, яка здебільшого представлена філіями національних мереж.

Транспортна інфраструктура Львівщини характеризується найвищою серед областей України щільністю автомобільних доріг (375,8 км на 1000км² у 2014 році). Щільність залізничної мережі – 57,9 км / тис. км², що у 1,6 рази вище середнього показника по Україні (36,3 км / тис. км² у 2014 році). З них 7% становлять міжнародні дороги, які мають стратегічне значення для відносин із закордоном та були модернізовані під час підготовки до Євро-2012.

Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького — найбільше летовище у Західній Україні за пасажиропотоком та маршрутною мережею, розташоване на відстані 6 км від центру міста. Аеропорт регіональний, стратегічний, міжнародного класу 4 «Д». З 2015 року в аеропорту запроваджено принцип «відкритого неба», що дасть можливість залучення low-cost компаній до перевезень.

Система нафто-, газо- і продуктопроводів транзитного характеру, які проходять територією області, підземні сховища газу (Більче-Волицько-Угерське, Угерське XIV-XV, Дашавське, Опорівське), що входять до числа найпотужніших у Європі, створюють потужний потенціал участі області у міжнародному ринку транспортних послуг, насамперед у транзитних поставках нафти і газу.

На сьогодні всі види пасажирського транспорту, крім автотранспорту,

утримують позитивну динаміку як пасажирообороту, так і кількості перевезених пасажирів. Частка автомобільного транспорту у загальному обсязі пасажирських перевезень становить 55%, а залізничного - понад 10%. У 2015 році у порівнянні з відповідним періодом 2014 року пасажиропотік авіаперевезень зріс на 9%.

Нарощує виробництво Державне підприємство «Львівський бронетанковий завод», що входить до складу «Укроборонпрому». Підприємство працює над поточним ремонтом, відновленням та виробництвом нової військової техніки. На сьогодні підприємством повністю виконано зобов'язання по договорах Міноборони України щодо ремонту військової техніки. Протягом 2015 року «Львівський бронетанковий завод» налагодив виробничі зв'язки з ТзОВ «КомпаніяВЕЕМ-Металавтопром»; ТОВ «ЕН СІ Інжиніринг»; СП ТзОВ «Сферос-Електрон»; ТОВ «ДМЗ «Карпати»; МКП «Метал»; ТзОВ «Інтертеп»; ПАТ «Конвеєр».

За останні кілька років Львів став одним із передових центрів інформаційних технологій в Україні та Східній Європі. Компанія KPMG визнала Львів одним із найбільш перспективних міст для розвитку аутсорсингу в галузі ІТ-індустрії. У Львові нараховується понад 100 ІТ-компаній, які працюють в напрямках розробки програмного забезпечення, аутсорсингу та веб-розробки. Найвідоміші львівські ІТ-компанії, з українськими власниками – SoftServe з більш ніж 4000 програмістів, Eleks – з понад 1000 та N-IX – понад 300 працівників.

Львівщина сьогодні відноситься до регіонів – лідерів за темпами розвитку фінансово-кредитної та страхової діяльності. Зокрема, на території області станом на початок 2015 р. функціонував 821 підрозділ банківських установ, в тому числі 83 підрозділи банків – юридичних осіб, які зареєстровані на території Львівщини. Кількість банків, зареєстрованих в області як юридичні особи, залишається стабільною впродовж 2005 – 2015 рр. Зокрема, в області функціонують наступні банки – юридичні особи: ПАТ “КРЕДОБАНК” (III група), ПАТ ІДЕЯ БАНК (IV група), ПАТ АКБ «Львів» (IV група), ПАТ «ОКСІ БАНК» (IV група), ПАТ «ВіЕс Банк» (IV група).

Львівська область є регіоном з високою інвестиційною привабливістю для інвестора, адже за даними рейтингу «Європейських міст і регіонів майбутнього» FDI Magazine вона належить до ТОП-10 регіонів Східної Європи:

- за ефективністю вкладеного капіталу;
- за стратегією залучення прямих іноземних інвестицій;
- за ефективністю промислової оренди.

У 2014 році область посіла перше місце в рейтингу інвестиційної

привабливості регіонів України, сформованого Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій. Львівська область посідає лідерські позиції саме за «м'якими факторами»: діловим кліматом, відкритістю влади, правилами та процедурами.

До зведеного бюджету області з урахуванням міжбюджетних трансфертів у 2014р. надійшло 13645,7млн. грн. (12031,9 млн. грн. загального та 1613,8 млн. грн. спеціального фондів), що на 11,3 % більше, ніж у попередньому році. Доходи місцевих бюджетів на одного мешканця і у 2014р. становили 5380,8 грн. В цілому за період 2006-2014 рр. доходи місцевих бюджетів Львівської області зросли більше як у 3 рази. Динаміка надходжень доходів місцевих бюджетів у 2014р. повторює тенденцію останніх років, яка проявляється у зростанні надходжень від податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку для суб'єктів господарювання. В цілому податкові надходження Львівської області за 2006-2014рр. зросли у 3,22 рази, в тому числі за рахунок туристичного збору у 46,02 рази, місцевих податків і зборів –20,06 рази, податку на доходи фізичних осіб – 3,35 рази.

З часу останнього перепису населення, різниця між народженими і померлими поступово зменшується. У 2014 р. природне скорочення було у 4,5 рази меншим, ніж у 2002 році.

Вдалось дещо знизити рівень захворюваності на активний туберкульоз (на 11% порівняно з 2009 роком), наркоманію та токсикоманію та зменшити кількість ВІЛ-інфікованих осіб (у 2014 році на 11% порівняно з 2009 роком).

При реалізації першої стратегічної цілі виявлено ряд проблем. Так, у структурі сільськогосподарського виробництва домінуючою залишається частка виробництва в господарствах населення, які, не маючи власної інфраструктури первинної переробки, зберігання, транспортування, логістики і маркетингу, практично «витіснені» з організованого ринку сільськогосподарської продукції і у короткостроковій перспективі взагалі не можуть бути її учасниками у зв'язку з новими вимогами до безпечності та якості харчових продуктів.

Малий бізнес займає 95,4% в загальній кількості підприємницьких структур-юридичних осіб. У 2014 році їх внесок у загальний обсяг реалізованої продукції підприємств області становив 20,7%. При цьому, надалі на малих підприємствах області зберігається тенденція до скорочення кількості працюючих. У 2014 році на цих підприємствах було задіяно 99,4 тис. зайнятих працівників (на 4,0% або на 4,1 тис. осіб менше відносно 2013 року), у тому числі 92,8 тис. найманих працівників (на 4,8% або на 4,6 тис. осіб менше). У розрахунку на 10 тис. мешканців малих підприємств в області припадає значно менше, ніж в Україні – у 2014 році 70 проти 75. Серед

регіонів України за цим показником Львівщина посіла 10-е місце.

Підготовка Львівщини до Євро-2012 забезпечила значний приплив інвестицій у 2010-2011 роках, проте після проведення чемпіонату спостерігається спад їх обсягів (у 2012 році – на 13%, у 2013 році – на 18,6%, у 2014 році на 12%). При цьому, відзначається суттєве зниження активності іноземних інвесторів: у 2014 році обсяги надходжень капіталу в область були найменшими за останні 8 років. Порівняно з попереднім роком у 2015 році обсяг залучених іноземних коштів зменшився у 1,7 рази та становив 24,5 млн. дол.

Невирішеною проблемою на сьогодні залишається незадовільний стан систем водопроводів та каналізаційних мереж, що призводить до значних втрат енергії та води.

Невпинне скорочення кількості населення та його старіння, що триває ще з 90-х років, є загрозою для перспектив розвитку Львівського регіону. Через низьку народжуваність та високий рівень смертності область за останні 13 років втратила 138,5 тис. осіб, або 5,2% населення. Зміна вікового складу населення області супроводжується зменшенням кількості дітей – їх частка у загальній чисельності населення з 2002 року зменшилась з 18,5% до 15,8%, через що населення за останні 10 років постаріло на 2 роки (середній вік у 2014 році становив 40,7 років).

У 2014 році спостерігався найнижчий за останні 10 років рівень економічної активності населення у віці 15-70 років (60,5%). Відносно попередніх років зросли обсяги безробіття. Найбільш проблемним є безробіття молоді та сільського населення. Торік більше половини зареєстрованих безробітних становили молоді люди у віці до 35 років.

У структурі доходів населення з 2008 року скорочується частка заробітної плати, натомість, зростає питома вага соціальних допомог та трансфертів. Стратегією на 2015 рік передбачалось досягнення номінальної заробітної плати на Львівщині в розмірі 5000 грн., проте оцінка тенденцій останніх років свідчить про неможливість досягнення такого показника, оскільки за останній рік її розмір не перевищив 3000 грн. (у 2014 році розмір середньомісячної номінальної заробітної плати становив 2961 грн.).

Стратегічна ціль 2 «Львівська область – ворота України до Європейського Союзу» ставила за мету розвиток прикордонного співробітництва з місцевими і регіональними органами влади Польщі, єврорегіонами, інституціями та підприємствами, участь Львівщини у міжнародних програмах та використання переваг прикордонного розташування з метою забезпечення відкритості та активізації міжнародних контактів. Це дало змогу активізувати торгівлю з країнами Європейського

Союзу. Частка країн ЄС у торгівлі товарами та послугами області становила 74% в експорті та 66% в імпорті. При цьому, частка експорту в країни ЄС у 2014 році зросла, порівняно з попереднім роком на 9 в.п. Львівщина експортує машини, обладнання, устаткування і їх частини, жири та олії (соняшникова олія), текстиль та текстильні вироби, деревину та вироби з неї, меблі, готові харчові продукти. Майже 60% експорту здійснюється у Польщу, Німеччину, Данію, Індію та Білорусь. Упродовж останнього року суттєво збільшились обсяги поставок в Туреччину(поставки зросли у 4,5 разів), Іспанію (в 3,5 рази), Китай (майже в три рази), Єгипет (в 11,5 разів), Саудівську Аравію (у 2 рази), Іран (у 25 разів), Мексику (у 75 разів), В'єтнам (в 6,5 разів), Таїланд (у 50 разів), Малайзію (в 11 разів), Індонезію (в 22 рази).

Протягом останніх трьох років відбувалося поступове скорочення від'ємного сальдо зовнішньоторговельного балансу.

Стабільно значною часткою продукції, яка призначена на експорт залишається сировина або продукція з низьким ступенем обробки. Так, серед товарів, які Львівщина експортувала упродовж 2015 року, переважали механічні та електричні машини (29,2% від експорту області), текстиль та текстильні вироби (13,2%), деревина та вироби з неї (12,3%). Скоротилися обсяги експорту продуктів переробки овочів, електричних машин та устаткування, текстилю та текстильних виробів. Натомість у 4,7 рази збільшився експорт насіння і плодів олійних рослин.

Протягом останніх 6 років спостерігається постійне зростання експорту готової продукції виготовленої на давальницькій сировині. Так, упродовж 2009-2014 рр. обсяги експорту готової продукції з давальницької сировини в області зросли на 64,6% - з 348,4 млн. дол. у 2009 р. до 573,4 млн. дол. у 2014 р.

Для відновлення зв'язків між наукою, освітою та реальною економікою виділено стратегічну ціль 3 «Львівська область – регіон високоосвічених людей, інноваційного потенціалу та технологічно розвинутих підприємств».

Аналіз реалізації даної цілі показує, що у 2014 році спостерігається певна активізація інноваційної діяльності на підприємствах області. Так, відносно попереднього року зросла кількість інноваційно активних підприємств (на 13 одиниць: з 116 у 2013 році до 129 у 2014), впроваджено на 13 одиниць більше, ніж у 2013 році нових технологічних процесів (60 одиниць у 2014 році), та освоєно 132 нових видів продукції, що на 21 одиницю більше, ніж у попередньому році.

Крім цього, відбувається активізація інтеграції наукового потенціалу регіону у міжнародний науковий простір: у 2013 році зросла кількість науковців Львівщини, які виїжджали за межі України з метою проведення

наукових досліджень (на 11,6% порівняно з 2000 роком), стажування, навчання, підвищення кваліфікації (у 2,3 рази), участі у міжнародних наукових конференціях, семінарах (в 1,5 рази).

Львівська область зберігає статус регіону високоосвічених людей, оскільки за показником кількості студентів на 10 тис. населення поступається лише м. Києву та Харківській області (509).

Проте все ж залишається проблема підготовки фахівців, оскільки вона часто не відповідає потребам ринку праці та не дає можливості забезпечити працевлаштування випускників за обраним фахом. Про це свідчать показники рівня безробіття молоді віком до 35 років, який у 2014 році зріс на 6,8%, порівняно з попереднім роком (з 12108 ос. у 2013 році до 12931 ос. у 2014 році) та кількості зареєстрованих безробітних випускників навчальних закладів (у 2013 році цей показник становив 2333 ос.).

Актуальною залишається проблема низького рівня фінансування інноваційних витрат (показник витрат на одне підприємство в Україні у 2,6 рази вищий, ніж у Львівській області, при цьому у 2014 році обсяги інноваційних витрат знизились на 14,5% - з 257,1 млн. грн. у 2013 році до 219,8 млн. грн. у 2014 році). Це, у свою чергу, стає причиною низької інноваційності наукових досліджень та реалізованої продукції.

З метою поліпшення стану навколишнього середовища регіону, підтримки сучасного і традиційного мистецтва, розвитку туристичного та рекреаційного потенціалу розроблено стратегічну ціль 4 «Львівщина – регіон чистого і привабливого навколишнього середовища, культури, туризму і рекреації».

За час підготовки до «Євро-2012» та після його проведення дещо розширилася й покращилася туристично-рекреаційна інфраструктура, якість доріг, прикордонні транспортні коридори, збільшилася кількість спеціалістів у сфері туризму. Також у 2014 – 2015 роках спостерігалися тенденції до збільшення туристичних потоків у область.

Від 2005 року нішу туристичного бізнесу все більше займає приватний сектор, що демонструють показники кількості готельних закладів (у 2014 році їхня кількість зросла з 136 од. у 2013 році до 145 од., а одноразова місткість зросла на 673 місця), які є у власності фізичних осіб, а також зростання відрахувань до бюджету підприємцями, які діють у туристично-рекреаційній сфері. Також позитивну тенденцію зберігає показник кількості дитячих оздоровчих таборів (у 2013 році їх кількість зросла на 27 од.).

Львівська область зберігає за собою статус провідного центру духовної та національної культури в Україні. В області зберігається тенденція до сталого зростання розвитку театрального мистецтва, підвищеного інтересу львів'ян та

гостей міста до традиційних та сучасних виставок, галерей сучасного мистецтва, участі у фестивалях, книжкових форумах та інших культурно-мистецьких проектах. Так, у 2014 році Львівщина посіла перше місце в Україні за кількістю клубних закладів, бібліотек, за кількістю театрів – третє, за рівнем відвідування населенням музеїв, театрів (у розрахунку на 100 осіб) – 4 місце.

Стан довкілля у Львівській області у порівнянні з середніми значеннями по Україні є задовільним. За середнім вмістом забруднюючих домішок в атмосферному повітрі (за індексом забруднення атмосфери — ІЗА) рівень забруднення оцінюється як підвищений, але є нижчим за середній по Україні більше ніж в 1,5 рази, що зумовлено відносно низькою концентрацією об'єктів важкої промисловості в регіоні, які є основними забруднювачами атмосферного повітря. Обсяги відходів, які є невід'ємним наслідком діяльності підприємств і домогосподарств скоротились відносно 2013 року на 12,1%.

За показником заповідності території, що відображає стан збереження біорізноманіття та формування національної екомережі, Львівська область не поступається середньому в Україні показнику, та впродовж останніх років спостерігається тенденція до підвищення рівня заповідності та заліснення території в області.

Разом з тим, в цілому рівень розвитку туристично-рекреаційної галузі регіону не відповідає його потенційним можливостям. Передусім, це стосується лікувально-оздоровчих комплексів Трускавця, Моршина та ін. Бюджетонаповнююча роль туристично-рекреаційної сфери в області лишається низькою. Однією з причин цього є тіньова зайнятість.

Незважаючи на потужний рекреаційний потенціал Львівщини, в області продовжує зберігатись тенденція зменшення кількості спеціалізованих закладів розміщення, які надають послуги з відпочинку і оздоровлення. За період 2000-2013 років кількість таких закладів зменшилась з 148 до 70, а порівняно з 2012 роком – на 8 одиниць.

Моніторинг стану навколишнього середовища свідчить про те, що гострими залишаються проблеми рекультивації порушених земель сільськогосподарського призначення, запобігання забрудненню поверхневих і підземних вод, експлуатації сміттєзвалищ.

В цілому тільки у 2015 році в Україні було прийнято законодавство з питань регіональної політики, яке дозволило створити рамкові умови для повноцінної реалізації стратегічних документів. Так, Законом України «Про засади державної регіональної політики» визначено систему документів стратегічного характеру на національному та регіональному рівнях, що

дозволяє розробляти та фінансувати заходи регіонального розвитку за рахунок спеціально створених інструментів, в тому числі державного фонду регіонального розвитку, міжнародної технічної допомоги та інших джерел. Створення єдиної системи стратегічних та програмних документів області буде розпочато з затвердженням Стратегії розвитку Львівської області до 2020 року.

Т.в.о. директора департаменту

Я.В.Пелиховський